
IRAK VE SURİYE İÇİN KRİTİK NİSAN

11.04.2017

Aljazeera (10 Nisan 2017)

Nisan ayı sonlarının hem Suriye hem de Irakın geleceği ve şekillenecek yeni haritalar açısından önemli olduğu açık. Bu iç savaşların en önemli sonuçlarından biri, bölgede yapılan etnik ve mezhebi temizlikler yüzünden demografik yapının bilinçli bir şekilde değiştirilmesidir. Zira demografinin değişmesi bir müddet sonra haritaların da değişeceği manasına gelir.

Cengiz Tomar'a göre, Nisan ayı sonları hem Suriye hem de Irakın geleceği ve şekillenecek yeni haritalar açısından önemli.

Ortadoğuda son dönemlerde meydana gelen gelişmeler baş döndürücü bir nitelik taşıyor. Bölgedeki ittifak ve düşmanlıkların aylık, haftalık ve hatta günlük değişimleri karşısında strateji ve politikaların da sürekli olarak güncellenmesi gerekiyor.

Başlangıçta Şam yönetimi-Rusya-İran paktı karşısında Suriyeli muhalifler-ABD-Türkiye-Suudi Arabistan ile bu devletlerin vekilleri çeşitli örgütler arasındaki bloklaşma, güneyden DAIŞ, kuzeyden PYD/YPG vasıtasıyla Irak-Suriye sınırının da ortadan kalkması nedeniyle daha da karmaşık bir hal aldı. Böylece Irak ve Suriye sorunları adeta matematikteki kesişen kümeler haline dönüştü. Bütün bu gelişmelere bağlı olarak, komşusu iki devletteki idari-siyasi düzenin fiilen berhava olmasından kaynaklanan problemlerden doğrudan etkilenen Türkiye de dış politikasında zorunlu değişiklikler yapıyor.

Türkiyenin el-Bâba kadar bölgeyi DAIŞtan temizleme başarısını göstererek hedefine Menbiçi alması üzerine, ABDnin söz vermesine rağmen PYD/YPG kontrolündeki güçlerin Menbiçten çekilmemesi; bununla uyumlu bir biçimde ABDnin Suriyedeki rakibi Rusyanın kontrolündeki Şam rejim ordusunun Menbiçin batısında Türkiye ve ÖSO güçlerine karşı bir tampon oluşturması, Suriyede kartların yeniden karılmasına sebep olmuş görünüyor.

Yeni Sykes-Picot Anlaşması mı?

ABD ve Rusyanın yukarıda zikredilen Suriye üzerindeki mikro mutabakatlarına daha geniş bir çerçeveden bakıldığında, iki büyük gücün bölge genelinde I. Dünya Savaşında İngilizler ile Fransızların 1916da akdettikleri Sykes-Picot gizli anlaşmasına benzer bir anlaşmaya gittikleri izlenimi oluşuyor. Bu anlaşmaya göre, Suriye genelinde Fıratın doğusunun ABD nüfuz bölgesi, batısının ise Rusya nüfuz bölgesine terk edildiği anlaşılıyor. Nitekim Türkiyeye karşı Menbiçte ortak hamle yapan iki büyük güç de Fıratın doğusu ve batısını paylaşmış olarak kendilerine ait üsler inşa ediyor.

ABD ve Rusyanın Suriye üzerindeki mikro mutabakatlarına daha geniş bir çerçeveden bakıldığında,

iki büyük gücün bölge genelinde I. Dünya Savaşında İngilizler ile Fransızların 1916da akdettikleri Sykes-Picot gizli anlaşmasına benzer bir anlaşmaya gittikleri izlenimi oluşuyor.

İdlibdeki son kimyasal saldırının da bununla ilgisi olabilir. Zira Fıratın batısında, yani Rus nüfuz bölgesindeki en büyük muhalif cebi İdlib oluşturuyor. Bu bölgede başkent Şam ile Humus ve Deraa bölgesindeki ele geçirilmesi nispeten daha kolay olan muhalif cepleri bir tarafa bırakırsak, Türkiye ile de doğrudan kara bağlantısı olan, Sünni muhaliflerin elindeki İdlib. Suriye rejimi Rusya ile harekate başlamadan evvel kimyasal silah kullanarak halk arasında bir tedhiş yaratıp psikolojik üstünlük sağlamayı istemiş olabilir.

ABD-Rusya anlaşmasında her iki taraf için de kilit rolü PYD-YPG oluşturuyor. ABD Rakkaya düzenleyeceği harekatı PYD/YPG güçleri ile yapacak izlenimi veriyor. Rusya da İdlibe komşu olan Afrini PYD/YPG ile tahkim ederek, yapılacak bir harekatta İdlibdeki muhalifleri ölene dek savaşmak veya Türkiyeye kaçmak şeklinde iki tercihe sürüklemiş olacak. Şayet siyasi bir çözüm olmazsa, önümüzdeki aylarda maalesef İdlibe de Halepte yaşananların bir benzerinin yaşanması olası.

Aynı durum Rakka için de söz konusu. 250 bin sivilin yaşadığı Rakkada Arap sivillerin kaçabileceği tek alan kuzeydeki Kürt bölgesi. Şayet ABD ile Rusya arasında bir anlaşma yapılmışsa, en önemli soru, Rakkanın ele geçirilmesinden sonra buradaki kontrolün kime bırakılacağı. Zira bu durum bölgedeki haritaları değiştirebilir. Şayet burası PYD/YPG kontrolüne bırakılırsa, Kürtler Suriyede beklediklerinden fazlasını alacaklar. Salih Müslim bu konuda daha önce bir açıklama dahi yapmıştı. Suriyede Sünni Arapların yaşam alanları ise daha da daralacak.

Musulda da durum Rakkadakine benziyor. Musulun ele geçirilmesinden sonra şehri kimin kontrol edeceği Irakın geleceğinin şekillenmesinde önemli rol oynayacak. Musulun merkezi yönetime bırakılması durumunda Sünni Arapların Irak merkezi yönetimi altında da durumlarının çok rahat olduğu söylenemez. Şayet Musulun kuzeyinde zaten tartışmalı olan, perşmergenin kontrolündeki Sincar ilçesi, Telaferin Rabia ve Zummar kasabaları, Başika kasabası, Tilkeyf gibi bölgeler ABDnin müttefiki Kürtlere bırakılırsa, bölgede Sünni Arap nüfus ve Türkmenler iyice sıkışacak gibi görünüyor.

Türkiye ne yapabilir?

Peki bu durumda Fırat Kalkanı Operasyonu'nun ilk etabını bitirdiğini açıklayan Türkiye ne yapabilir? Şimdilik Türkiyenin ABD-Rusya koruması altındaki Menbiçe bir harekat yapması pek olası değil. Suriyede ikinci bir harekat noktası olan Afrin de Rusyanın koruması altına girmiş görünüyor. Fırat Kalkanı Harekatı'yla Suriyede Afrin ile diğer iki kantonun birleşmesini engelleyen Türkiyenin Suriyede şimdilik kaydıyla yapabilecekleri oldukça sınırlanmış durumda.

Alternatif olarak Irak üzerinden bir askeri harekat hâlâ mümkün. Zira PKK'nın Musul ile Suriye sınırı arasındaki Sincar/Şengal hakimiyetinden hem Türkiye hem de Barzani yönetimi rahatsız. Türkiyenin, bir terör örgütü olduğu herkes tarafından kabul edilen bu yapıya bir harekat yaparak YPG/PYD'nin Ceziredeki kantonlarıyla Irak Kürt bölgesinin arasına girme olasılığı hâlâ mevcut. Bu noktada Rojova peşmergeleri de önemli bir unsur.

Alternatif olarak, Irak üzerinden bir askeri harekat hâlâ mümkün. Zira PKK'nın Musul ile Suriye sınırı arasındaki Sincar/Şengal hakimiyetinden hem Türkiye hem de Barzani yönetimi rahatsız. Türkiyenin, bir terör örgütü olduğu herkes tarafından kabul edilen bu yapıya bir harekat yaparak YPG/PYD'nin Ceziredeki kantonlarıyla Irak Kürt bölgesinin arasına girme olasılığı hâlâ mevcut. Bu noktada Rojova peşmergeleri de önemli bir unsur.

Bunun için hem Türkiyedeki 16 Nisan Referandumunu, hem de Şam rejiminin Hân Şeyhûnda yapmış olduğu kimyasal katliama sert tepki göstererek eş-Şuayrât Üssü'ne füze saldırısı düzenleyen Trumpun Suriyede, özellikle de Rakkada nasıl bir yol izlediğini görmemiz gerekecek. Zira bu saldırı ABD ile dünya kamuoyunu rahatlatmak ve Esed rejimini kimyasal silah kullanmaktan caydırmak amacıyla yapılmış tek seferlik bir eylemse, bir müddet Rusya ve İranın tepkisine yol açar, o kadar. Musulda çarpışan, Rakka ve DAIŞa yoğunlaşmak isteyen ABDnin bölgede bir de Rusyayı karşısına almak istemeyeceği düşünülebilir. Bu konuda bir şey söyleyebilmek için biraz bekleyip, Trump yönetiminin Esed rejimi konusundaki kararını görmek gerekiyor.

Şayet Trump, Obama döneminde Rusya ile akdedildiği düşünülen Sykes-Picot benzeri gizli ya da zımnî mutabakata riayet eder ve Esed rejiminden kurtulmak hususunda ısrarlı olmazsa, ki kimyasal saldırıya kadar işaretler bu yöndeydi, Suriyede Rakka harekatı dışında herhangi bir ABD etkinliği olmaz. Ancak Rusya, ilk işaretlerini verdiği üzere, ABD Rakkada meşgulken, muhaliflerin en önemli üssü konumundaki İdlib ve Maarratunnumana saldıracaktır. Afrin de PYD/YPG tarafından tahkim edildiğine göre, şu anda iki milyonun üzerinde yoğun bir nüfusa sahip bu bölgeden Türkiyeye tekrar bir göç akını olabilir, ki Esed rejimi ve Rusyanın bunu temenni etmedikleri düşünülemez. Rusyadaki son terörist saldırılar da Putin tarafından terör mağduriyetini kullanarak bölgede agresif hareketlere girişmesinin meşru zeminini oluşturmak için kullanılabilir.

Son olarak Irakın kuzeyinde Kürtlerin bağımsızlıklarını ilanı ile Kerkükteki bayrak krizi ve ardından alınan referandum kararı, bölgede zaten mevcut olan etnik ve mezhebi gerilimi artırarak Iraktaki durumu içinden çıkılmaz bir hale getirebilir. Bu, Irakın tamamen parçalanması anlamına gelir.

Sahada durum sürekli olarak değiştiğinden kesin bir öngörü yapılamamakla birlikte, Nisan ayı sonlarının hem Suriye hem de Irakın geleceği ve şekillenecek yeni haritalar açısından önemli olduğu açık. Irak ve Suriye iç savaşlarının en önemli sonuçlarından biri, bölgede yapılan etnik ve mezhebi temizlikler yüzünden demografik yapının bilinçli bir şekilde değiştirilmesidir. Zira demografinin değişmesi bir müddet sonra haritaların da değişeceği manasına gelir.

Kaynak/Source: